

O M
FRANKERNES MYNTER

I ORIENTEN.

ANDEN AFHANDLING.

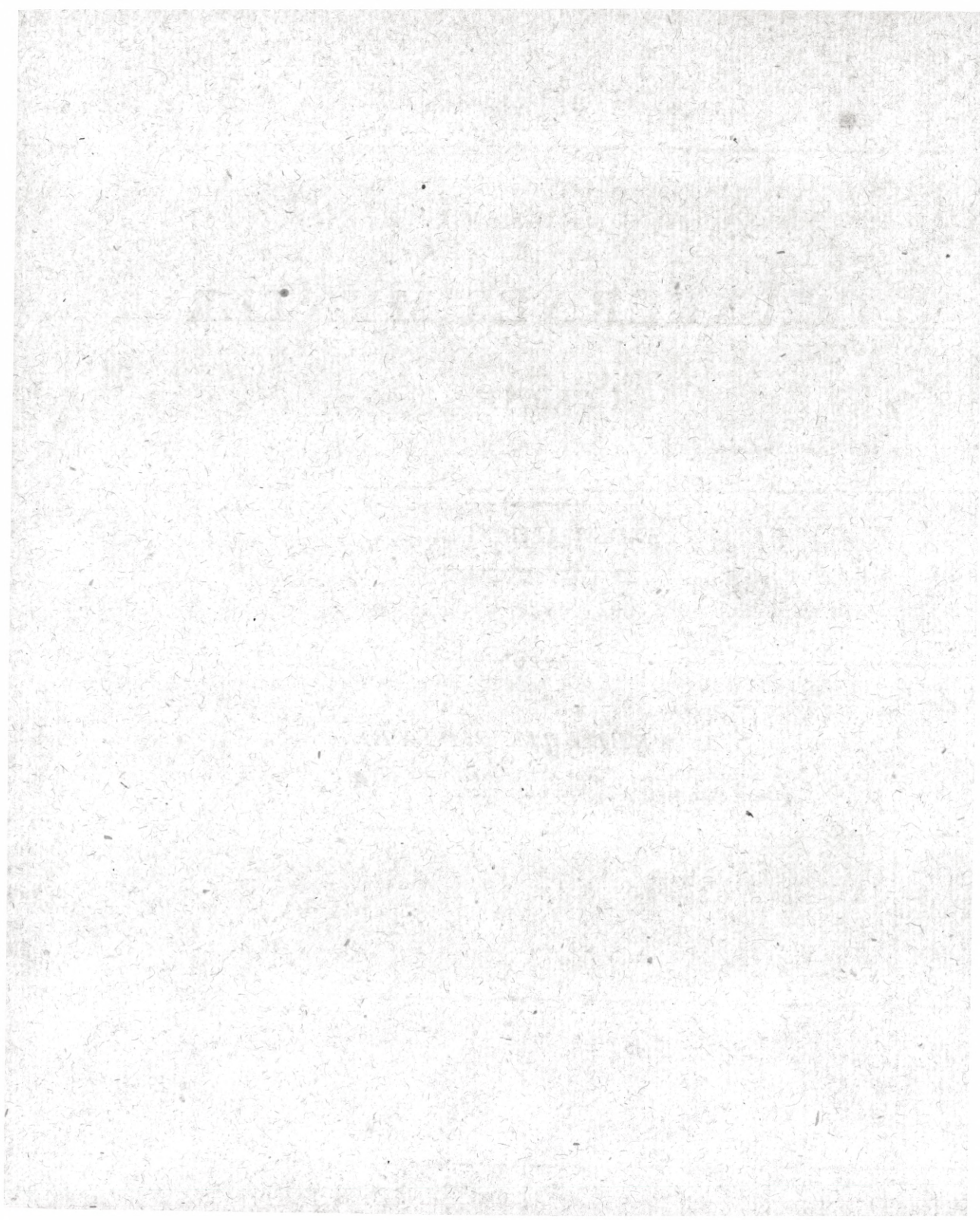

VED

D. FREDERIK MÜNTER,

BISKOP OVER SJELLANDS STIFT OG STORKORS AF DANNEBROGEN.

Da jeg forelagde det Kongelige Videnskabers Selskab en Afhandling om Frankernes Mynter i Orienten, som blev trykt Aar 1806 i VI Deels første Hæfte af dets Skrifter, yttrede jeg det Haab, at der efterhaanden vilde komme flere af disse Korstogenes Mindesmærker for Dagen. Dette Haab er ogsaa blevet opfyldt; baade jeg selv og nogle af mine Venner have erholdt adskillige til hiin Periode henhørende og hidtil ubekjendte Mynter, og faavel nogle af disse, som og andre ere beskrevne i følgende franske Skrift:

Mélanges de Numismatique et d'Histoire, ou Correspondance sur les médailles et monnaies des Empereurs d'Orient, des Princes croisés d'Asie, des Barons François établis dans la Grèce, des premiers Califes de Damas etc. avec figures, par N. D. Marchant, Paris et Metz 1818. 122 Sider i Octav.

Af disse Materialier har jeg samlet det som udgiör Gjenstanden for nærværende anden Afhandling. Men jeg har her udeladt de paa Titelen af *Marchants* Skrift omtalte, og i samme beskrevne Mynter af de franske Baroner, som regierede over enkelte smaa Districter i Grækenland, fordi disse kun

Vid. Sel. hist. og philosoph. Skr. I Deel 1821.

H h

uegentlig kunne henføres til denne Classe, efterfom deres hele Præg er frankt, og de selv formodentlig ere alle slagne i Frankrig.

I. Korsfarernes Mynter i Almindelighed.

1. En staaende Ridder, med Hielm paa Hovedet, og Belte omkring Tröien, holder i den höire Haand et latinsk Kors (hvis Stammé er længere end Armene) og stötter sig med den venstre paa Skioldet.

Et græsk Kors (overalt lige langt) prydet paa Enderne og imellem Armene med tre Kugler i Triangel, hvortil paa de fidsste Steder kommer et Blad, som det synes, af Laurbær.

2. Den samme Ridder.

Et latinsk Kors med dobbelte Arme, paa tvende Trin, imellem de överste og nederste Arme de samme Zirather.

Begge disse Kobbermynter, af förste Störrelse, findes hos *Marchant* Side 57. Tab. I. 1. 2. Da Ridderen er næsten som paa vor Kobberplade No. 7. kun at Korset som han har i Haanden, er mindre, har jeg ikke fundet det fornödent at lade dem flikke i Kobber.

Marchant troer, at disse Mynter ere slagne af Korsfarerne, inden de havde gjort nogen Erobring af Vigtighed i Palæstina, og deres Feltherrer havde antaget nogen Titel; maaskee medens Jerufalem og Ptolemas bleve beleirede. Jeg veed ikke at erindre noget mod denne Formodning. Korsets Zirather synes at hentyde paa denne Tidsalder. Kuglerne findes ogsaa paa den Byzantinske Keiser Balduins Mynt, No. 7. Korset paa Trin

fees paa mange ældre Byzantinske, paa Vestgothiske, Langobardiske og andre Præg fra den tidligere Middelalder.

II. Mynter fra Antiochien.

3. ✠ KE BOHOH ΤΩ ΔΟΤΑΩ COT TANKP ... ✠.

Den H. Peder i Bryftbillede med et latinsk Kors i den venstre Haand. Paa en lignende Mynt som *Marchant* giver *Lettre VII. Pl. I. No. 5.* der er bedre vedligeholdt end den, jeg har ladet stikke paa medfølgende Kobbervæv fig. 1. og som findes i Hr. Cancellieraad Thomsens Samling, sees ogsaa den høire Haand, og paa Siderne af Bryftbilledet staaer ΠΕ... ΡΟC.

Denne Kobbermynt af anden Størrelse er forresten forskiellig fra *Marchants*, ved at den har τω δουλω med Omega, da paa hiin læses το δουλο. Mærkelig er ogsaa Forbindelsen af o og u i δλω ligesom i den nuværende græske Cursiv Skrivt. Dog findes det samme Træk i Ordet σου, uagtet o gaar foran.

Önket: Κύριε βοήθη (βοήθει) τῷ δούλω σου, finde vi hyppigen paa de Byzantinske Mynter: det forekommer, saavidt jeg veed, første Gang paa en Guldmynt af Keiser Theophilus (a Chr. 829-842*); ligesom det og findes hyppig paa Blyeføgl af Middelalderen i *Ficoroni's* Værk *de' Piombi antichi*. Et lignende Önske med DEVS ADIVTA ROMANIS haves allerede paa Heraclii og hans Sønners Sølvmünter**). Forfömmelsen af

*) *Eckhel Sylloge I. p. 112. Doctr. Numor. Vol. VIII. p. 240.*

***) *Ibid. p. 223. sequ.*

Retskrivningen; ved at sætte O istedenfor Ω, sees ogsaa paa Theophili Mynt.

Mynten er slagen af den ædle Tancred, en af de tapperste Feldtherrer i det første Korstog, hvis Navn er gjort udødeligt i *Tasso's Gerusalemme liberata*. Hans Heltegierninger ere udførligen fortalte af det første Korstogs Historiekrivere, og af hans egen Biograf *Radulphus Cadomensis* *). Han var en Søsterføn af den normanniske Erobrer Robert Guiscard og en Fætter af dennes Sønnesøn, Boemund, Fyrste af Tarent. Med denne Fyrste fulgte han som Medanfører til Palæstina; og var hans Søns og Efterfølgers Boemund II Formynder fra 1108 til 1112; i hvilket Aar han døde. I Førstningen var han Fyrste af Galilæa og Herre af Tiberias; men gav disse Befiddelser snart Kong Balduin I af Jerusalem tilbage. I hans Formynderkabs Tid falde uden tvivl de af ham slagne Mynter. Endskiøndt Antiochia ikke nævnes paa dem, viser dog Apostelen Peders Billede uimodsigeligen at de ere fra denne Stad. Thi han var Antiochia's Skytshelgen, efter den i den katholske Kirke antagne Tradition, at Peder har været fyv Aar Biskop i denne Afiens Hovedstad, inden han drog til Rom for der at oprette Pavestolen. En Tradition, om hvilken dog Eusebius intet veed, som udtrykkeligen figer at Euodius var den første og Ignatius den anden Biskop i Antiochia **).

---

*) *Gesta Tancredi* i *Martens's Thesaurus Anecdotor.* Tom. III. p. 112.

**) *Hist. Eccles.* L. III. c. 22.

Ifølge denne Tradition sees ogsaa Apostelens Billede paa de Antiochenske Patriarchers Buller i hele den Periode i hvilken Latinerne havde Antiochia inde. En faadan af Amalrik (fra 1142 til efter 1187) paa hvilket Billedet staaer med Indskriften: **SIGILLVM SANCTI PETRI APOSTOLI**, giver *Sebastian Pauli* i *Codice Diplom. del S. Ordine Gerosolimitano**) og Titulair - Patriarkerne af Antiochia beholdt dette Billede i deres Embedsvaaben endnu længe efter at denne Stad atter var erobret af Mahomedanerne. Den nyligen afdøde Tribunals Præsident Bodmann i Mainz har meddeelt mig en Tegning af et faadant med Omkryt **S. FRIS YSNARDI DEI GRA PATRIARCHE ANTIOCHENI ET EPI PAPIEN.** hvor paa begge Sider af den paa sin Stol siddende Biskop Apostlernes Hoveder sees, Pauli med Sværdet og Peders med Nøglerne under dem: og er herved at lægge Mærke til, at paa dette Sigill, ligesom paa de romerske Pavers Buller, omtrent fra Leo IX. Tider (1049) af, Peders Hoved staaer paa venstre Side; en Sag der har været Gienstand for mangfoldige Controverser, men om hvilken det her ikke er Stedet at handle. Dokumentet, hvortil dette Sigill hørte, var udfædt i Aaret 1518. Ysnardus var i Aaret 1511 udnævnt af Pave Clemens V. til Patriark af Antiochia og Administrator af Pavia hans Fødeby, efterat han allerede 1508 havde ført Titel af

---

*) Tab. III. No. 31.

Erkebiskop af Theben, hvilket ligeledes var en Titel uden Embede. Han døde 1329.

Ogsaa de Antiochenke Fyrfter førte Apostlerne i deres Sigiller, hvilket vil sees hos *Sebast. Pauli**). Dog findes Peder alene paa det allerede anførte Sigill af Patriarken Amalrik Tab. III. 51. og af Staden Antiochia hos *Muratori* **). Man kunde dog ikke nægte, at Apostelen Paulus havde været Christendommens Stifter i Antiochien, og derfor var det uidentviveligt, at han ogsaa sees paa Sigillerne. Formodentlig vil man da ogsaa med Tiden finde ham paa Mynter. I Övrigt maa jeg endnu bemærke, at Anfigtstrækkene paa vor Mynt, ligesom paa den hos *Marchant*, og paa den som er afbildet under No. 4 paa vor Kobbertavle, have ganske det characteristiske, som Kunstnertraditionen tillægger denne Apostels Billeder, saaledes som de og findes paa Pavebillederne fra de ældre Tider af. Anfigtet er meget forskielligt fra Pauli, som er ganske skaldet; og Tegningen er i det hele ikke slet og röber tydeligen en övet græsk Haand. Der opholdt sig maaskee endnu græske Kunstnere i Antiochia, eller disse vare med Korsfarerne dragne didhen.

4. Den h. Georg til Hest, giennemborer med sit Spyd Lindormen.

POTFE . . . . ΠΡΙΓΚ . . . . ΩC AN. Fig. 2.

*) *Cod. Diplom. Tab. I. 10. Tab. II. 16. 19. Tab. IV. 46. Tab. VI. 62.*

**) *Dissertationi sopra le Antichità Italiane, Tomo II. p. 426.*

5. Maria staaende med udfrakte Hænder, paa Siderne $\overline{\text{MHP}}$
(med sammenföiede Bogstaver) $\overline{\text{OT}}$.

..... $\text{T}\Omega \text{C}\Omega \Delta\text{OY}\Lambda\Omega \text{POTTEPI}\Omega$. Fig. 3.

Jeg kan være faa meget des kortere om disse Mynter, da jeg allerede har beskrevet en som ligner meget den første, i min første Afhandling om Frankernes Mynter i Orienten. Kun at det Exemplar i min Samling som blev stukket i Kobber, ikke var tydeligt nok og ikke viiste Lindormen. Paa det her afbildede, som eies af Hr. Cancellieraad Thomfen, mangler derimod den Helliges Navn; og jeg tvivler at det har staaet derpaa. Indskriften er fuldstændigen udkrevet: *Πορτογαλίου Πρίγκιπος Ἀντιόχειας*.

Jeg henviser til min første Afhandling om hvad Navnets Form og Ordet *Πρίγκιψ* angaaer, som öienfynlig er laant af det latinke *Princeps*. Ogsaa har jeg allerede anført at Tankred overdrog til denne Fyrste, som var hans Fætter, paa sit Yderste, Formynderskabet over den unge Boemand II., hvilket han førte indtil 1119, da han faldt i et Slag imod Kongen af Aleppo, Ilgazi Ibin. Ortok. Aarsagen, hvorfor vi see den h. Georg paa Korsfarernes antiochenke Mynter, har jeg allerede kortelig berørt i den første Afhandling. Da det store Slag nemlig, som Korsfarerne vandt mod Seldschukkernes Feldtherre Korboga under Antiochias Mure, skulde begynde, faaes tre Riddere i hvide Klæder og glimrende Rustning komme ned fra Biergene med mange Tropper; og man troede gierne hvad Biskop Adhemar af Puy forfikkrede, at det var de

tre Martyrer St. Georg, St. Mauricius og St. Demetrius, som kom den christne Hær til Hielp *). Oprindelsen af Fabelen om Lindormen, som den h. Georg skal have dræbt, er mig ubekjendt. Rimeligviis er den at söge i Orienten, og er kommen til Europa i Korstogenes Tid. *Jacobus de Voragine*, som levede sidst i det XIII. Aarhundrede, skal i sin *Legenda aurea Sanctorum* have været en af de förste, om ikke den förste der har fortalt den; og för det XII. Aarh. har ingen i Europa vidst noget at sige derom. Disse antiochenke Mynter ere da vel at ansee som de förste Vidnesbyrd om dette Sagn **).

Mynten No. 5 i min Samling forestiller paa den ene Side Jomfrue Maria med udstrakte Hænder i en bedende og velsignende Stilling, den samme hvilken faa mange christelige Matroner have paa Malerierne i de romerske Catacomber, hos *Aringhi* i *Roma subterranea*. Ordene *Μήτηρ Θεοῦ* findes ofte paa de byzantinske Mynter. Paa Reversen ere de tvende förste Ord ikke aftrykte, da Stempelet ikke er kommen lige paa Mynten. Hele Legendens er: *Κύριε βοήθει τῷ σῶ δούλῳ Γεργερίῳ*, den samme som

---

*) *Wilkins Gesch. der Kreuzzüge* I. p. 223.

*) See om den h. Georg foruden *Acta Sanctorum*. April. Tom. III. M. Joh. Balthasar Hempels *ausführliche Nachricht von dem h. Ritter Georgio und dem was von ihm den Nahmen führet &c.* Hamburg 1722. 8. St. Georg staaer ogsaa i stor Agtelse hos Mahomedanerne.

ftaaer paa Tankreds Mynt No. 3. Fuldstændigere er denne Legende hos *Marchant* No. 6; men Navnet læses ΡωΓΕΠΙω.

6. Apostelen Peder giver Velsignelsen med den höire Haand, og holder Korset i den venstre. I Bogstaverne ved Siden af Hovedet troer jeg at finde Navnet: ΠΕΤΡΟΣ, og ΑΠΟΚΤΟΛΟC tilkiendegivet ved Bogstavet Α. Det første sees tydeligt paa den ovenforomtalte Mynt af Tankred hos *Marchant* No. 5. Men det sidste Bogstav Α mangler.

Et Kors med en dobbelt vingeformet Zirath ved Foden, omkring hvilket Bogstaverne Β. Η. Ι. Τ. Fig. 4.

Denne Mynt tilhörer unægteligen Antiochia: men jeg tilftaaer, at jeg ikke kan udtyde Bogstaverne. Det er det samme Tilfælde med faa mange Byzantiske, med hvis Forklaring man endnu ikke er kommen videre end til Gisninger. Men disse Gisninger give de her forestillede Bogstaver aldeles intet Lys. Om Korsets befunderlige Hale skal jeg handle i det følgende.

III. En uvis Mynt, maaskee fra Galilæa.

7. En kronet Fyrste i Fyrstekappe; med Sværdet i den höire og Skeden i den venstre Haand; ved hans höire Side noget uvist, maaskee en Træstamme, ved hans venstre et i Jorden plantet Kors.

Reversen har en Figur som er vanskeligt at bestemme. *Marchant*, som har udgivet denne Mynt No. 7, troer at den skal forestille Christi Kiortel (den i Dogmernes Historie formedelst dens Anvendelse paa Læren om Kirkens Eenhed saa berömte *Tunica inconsutilis*, χιτων ἀβάφως,

Joh. XIX. 23). Jeg feer intet heraf, men troer at öine en Fyrste-Stol, af hvilken tre Födder fees; den fierde og bagefte er skiult af den förste. Men Mynten er faa raat arbeidet, og det hele faa uvist, at jeg derfor ikke har villet lade den stikke i Kobber. Bogflaverne omkring den ere: P. VAATA, hvilke *Marchant* foreslaaer at læse: *Princeps Valtarius*; som han kalder Fyrste af Galilæa. Vel finder jeg i Fortegnelsen over Fyrsterne af Tiberias og Galilæa hos *Deguignes* *) ingen Walther, men vel en Fyrste af Berut af dette Navn, som havde ægtet Agnes en Datterdatter af Hugo af St. Omer, den förste Fyrste af Tiberias. Maaskee denne kan have grundet paa sin Formæling med Agnes Fordringer paa Fyrstendömmet, da Mynten virkelig, ved at forestille et Kors som plantes i Jorden, hvad ogsaa *Marchant* bemærker, synes at tilkiendegive, enten faadan Fordring, eller og et Lands Occupation. Walther maa i övrigt have levet omtrent midt i det XII. Aarhundrede.

IV. Mynter af det latinske Keiser-Dynastie i Constantinopel.

8. En Ridder i fuldkommen Rustning, i den höire Haand et Kors, i den venstre, som er böiet til Siden, holder han Sværdet ned til Jorden.

---

*) *Gesch. der Hunnen* V. p. 537.

Omkring: B Δ

A O

I

Δ N

Et Kors, hvis tre överste Arme ere befatte med Kugler, den nederste har paa begge Sider under de tvende mindre Kugler en vingeformet Zirath. Fig. 5, og med fmaa Forskielligheder hos *Marchant* No. 3.

Da jeg udgav denne Mynt förste Gang *), ahnede jeg vel at den var frankisk, og giættede af Bogstavet B og Bogstavet A, men som jeg holdt for et Δ, at den kunde tilhøre en Korsfarer, enten Boemund eller Balduin. Men mit Exemplar var ikkun flet conferveret, og jeg kunde derfor ikke komme videre. Nu derimod er det klart at denne Mynt, som bevares i det keiserlige Cabinet i Wien, og hvoraf jeg ved Hr. Hofraad v. Hammers Venkab har erhholdt en nöiagtig Tegning, virkelig tilhörer en *Balduin*; og er denne udentvivel en af de tvende latinske Keisere af dette Navn i Constantinopel, af hvilke den förste kom paa Tronen 1204, og döde samme Aar; den anden 1228, og hvilke begges Mynter hidindtil have været aldeles ube-kiendte. De Guldbuller vi have af dem, og en hos *Du Cange* omtalt Blybulle af Balduin II., har jeg allerede beskrevet i den förste Afhandling. *Marchant* er tilböielig til at tilskrive vor Mynt Balduin I.; fordi Ridderen, som

---

*) *Vidensk. Selsk. Skrifter for 1806. Kobberavlen No. 3.*

udentvivl er Keiferen selv, staaer i en Stilling der synes at passe mere til en Feldtherre for en Hær af Korsfarere, end til en Fyrste i et allerede stadfæstet Dynastie. Han læser i övrigt Indskrivten: ΒΑΛΔΟΙΝΟΣ Δεσπότης; formodentlig fordi han forvexlede A under B med et Δ og Bogstavet Δ var slettet ud paa hans Mynt. De vingeformede Zirather under Korsets nederste Arm, som paa denne Mynt ikke hænge sammen med Korset*), give Anledning til at tilegne samme Tidsalder (nemlig det trettende Aarhundrede, i hvilket de latinske Keisere regierede i Constantinopel) adskillige andre Kobbermynter, om hvis Epøke man hidindtil har været ganske uvis, og som man derfor sædvanlig har henlagt under dem som bleve tilskrevne Keiser Johannes Zimisces i X. Aarhundrede, og hans nærmeste Efterfølgere. En af dem findes hos *Banduri* **); flere endnu uudgivne i den Cousinery'ske Samling, som nu er forenet med det kongelige Cabinet i München.

---

*) Man kunde kalde dem *Ankerkors*, hvis Ziratherne hængte allevegne sammen med Korset: thi at de ikke see ganske ud som Ankerkorset i Heraldiken, (*Gatterers Abriss der Heraldik p. 45 Tab. V. No. 185*) vilde vel ikke gjøre saa meget til Sagen, da Heraldikens Tegninger overalt ere saa vilkaarlige og selv de, som ere de samme, dog afvige fra hinanden i Smaating. Og saa findes enkelte, saafom den under No. 4 omtalte Antiochenske, og den i Texten under No. 9 beskrevne, hvor Zirathen öiensynlig udgiör Fortfattelsen af Korsets Stamme,

***) *Imper. Orientale II. p. 738.*

Banduri har No. 4 paa den omtalte Side en Mynt:

9. IC. XC. Christfi Bryftbillede med Evangelii-Bogen i Haanden.

Et Kors, med dobbelte Tværfænger med tre Kugler, en større og to mindre paa de övre Arme, og den omtalte vingeformede Zirath, men som her hænger sammen med Kuglen paa Korfets Fod *).

Den samme eier jeg i min Samling.

Med et enkelt Kors af lignende Befkaffenhed eier Hr. Cancellieraad Thomfen en Mynt, som ligeledes maa tillægges de latinske Keisere.

10. Christfi Bryftbillede med Evangelii-Bogen i Haanden. Dog synes Navnet IC. XC. at mangle.

Det oftere omtalte Kors.

Disse samme latinske Keisere tilskrives *Neumann* ogsaa en Mynt hos *Banduri* og *Du Cange* i de omtalte Værker pag. 758 og 152; for de Kuglers Skyld, som tiene Korfets tre Arme til Prydelse, skiöndt Vingerne mangle under den fjerde. Det er No. 8.

IC. XC. Christus i heelt Korpus indtil Knæerne, med Evangelii-Bogen.

Et Kors, hvis Midte udgiör en Cirkel, hvori en Stjerne med aatte Straaler. Mellem Korfets Arme T N O C.

Banduris Tegning af Reversen er ikke nöiagtig, hvilket lignende Mynter i *Coufinery's* Samling vise. Thi det överste

---

*) See ogsaa *Ducange Familæ Byzantina* p. 151.

er fat nederst; og Bogstaverne bør læses C Φ hvilket
N Δ

Coufinery forklarer: Σταυρέ Φύλασσε N. Δεσπότην. En Forklaring der ikke er at forkaste, da dette græske: σταυρέ φύλασσε, skiondt det ikke læses fuldkommen udskrevet paa Byzantinske Mynter, dog er ganske overeensstemmende med den græske Kirkes senere Korsdyrkelse, og lignende Paakaldelser, især Κύριε eller θ (εός) βοήθει findes ofte paa de Byzantinske Keisermynter fra Romanus IV. Diogenes af*), ligesom og endnu tidligere paa en Mynt af Constantinus XII. Monomachus den h. Jomfrue sees i velsignende Stilling med Omskrift: ΔΕCΠΟΙΝΑ CωZOIC **).

Bogstavet N maatte være Begyndelsesbogstavet af Keiserens Navn. Man kunde vel tænke paa en Nicephorus. Men jeg veed ikke at der i den frankiske Periode har været een af dette Navn, om ikke Keiser, saa dog af den keiserlige Familie ***). Den nærmeste man da kunde giette paa, var Nicephorus Botoniates, Alexii I. Formand, som regierede fra 1078-1081, og af hvem nogle Guldmynter have. Men saa var vor Mynt ægte Byzantisk, thi det latinske Keiserdømme begyndte først 1204, og jeg tilstaaer at dette er i mine Tanker det rimeligste. Ellers maatte vi ogsaa tilegne det frankiske Dynastie endel andre med

*) *Eckhel* D. N. V. VIII. p. 258.

**) *Ibid.* p. 254.

***) Der findes Ingen i den genealogiske Tabellé hos *Ducange Fam. Byz.* p. 217.

Kugler paa Enden af Korfene; hvilke ligeledes findes i Cabinetterne henlagte blandt de uviste, som tilskrives Johannes Zimisce; hvortil jeg dog endnu ikke feer nogen gyldig Grund. För skulde jeg være tilböielig til at ansee den ligeledes af *Banduri* og *Du Cange* blandt Johannes Zimisce Mynter anförte lille Kobbermynt, med

Den paa Tronen siddende Christus.

Den i sin Ornat med Scepter og Rigsæble staaende Keiser, ved hvis höire Side staaer $\frac{R}{II}$.

for at tilhöre Robert de Courtenay, Balduin I. tredie Efterfølger paa Tronen 1218 - 1228. Men det ene Bogstav, skiöndt latinsk paa en græsk Mynt, er dog ikke nogen afgjörende Grund hertil; og jeg kan ikke have stort at erindre imod *Marchant*, som S. 85 tilskriver denne Mynt Keiser Romanus II.

Det samme latinske Dynastie, og formodentlig Balduin den förste, maa vel og fölgende tverde Mynter tilegnes:

11. En Ridder, staaende med Sværdet i den höire, og et langt Kors i den venstre Haand. Ved Hovedet Bogstaverne B. N. ved Siden B.

Christi Bryfbillede, omgivet med Straaler som danne et Kors. Fig. 6.

12. Den samme Ridder med et Kors i hans höire Haand; med den venstre stötter han sig til et Skiold; af Bogstaverne sees B og Δ.

Et Kors omkring hvilket de fire Bogstaver Θ. A. Δ. N. Fig. 7.

Den første Mynt No 12 eies af Hr. Generalmajor Rühle v. Lilienstern i Berlin, Chef for den kongelige Preussiske Generalstab; den anden af Hr. Cancellieraad Thomfen. Skrivten er ufuldstændig paa begge Mynters Averser; men Bogstaverne høre til Navnet *Βαλδουος*, og det ved Siden af Ridderen paa den førstnævnte Mynt staaende B er formodentlig Begyndelsen af *Βασιλεύς*, hvilken Titel de Byzantinske Keisere førte indtil Michael Dukas, som regierede imellem 1071 og 1078; hvorpaa Keiserne kaldte sig almindelige *Δεσπότης*, et Navn som dog ogsaa forekommer tidligere. De fire Bogstaver paa den anden Mynt ere en Gaade for mig. Deslige Initial-Bogstaver, i Tallet altid fire, forekomme oftere paa de senere Byzantinske Mynter, især fra Romani IV Tid af, og ere endnu ikke tilstrækkeligen oplyste. De bedste Forklaringer har *Marchant* efter Cousinerys Exempel givet p. 19 *Σταυρέ Φύλασσε* eller *Καθίσθητι Ρωμάνον* eller *Νικηφόρον Δεσπότην*.

En i min Samling med Bogstaverne CAPΔ, kunde da maaskee læses *Σταυρέ Αγίασον Ρωμάνον Δεσπότην*. Men Bogstavet N paa vor Mynt er vel af samme Betskaffenhed som paa de omtalte Mynter; med mindre det skulde være et H som i Middelalderes Skrift let kan forvexles med N og da betegne Keiser *Henrik* Balduins I Broder og Efterfølger, hvem *Marchant* er tilbøielig til at tilegne den følgende Sølvmünt, som udmærker sig ved en for de Tider usædvanlig god Tegning:

13. En Fyrste i Byzantinsk Dragt med Scepter i den høire Haand, til Hest; i Myntfeldten sees tydelig Bogstaverne

Bogflaverne HNPI, som vel kunne læses 'HNPIKOS. Mindre tydelige ere tre andre Tegn, af hvilke han sammenfatter Ordene 'Ο ΦΛΑΝΔΡΑΣ.

Paa den anden Side sees en Helgen til Hest med Korset i den høire Haand, og Bogflaverne O, hvori et A er, ὁ ἅγιος, og NI, hvilket kunde være Νικόλαος, een af den græske Kirkes største Helgener *).

Endskiøndt jeg nu gjerne vil tilstaae, at denne Mynt kan være fra Korstogenes Tid, og at dens Advers har megen Lighed med Balduin II Sigill, som jeg har ladet sikkede i min første Afhandling; saa tør jeg dog, ligesaa lidet som *Marchant*, bestemme mig med Sikkerhed for at den er slagen af den latinske Keiser Henrik. Vi kiende ogsaa en Konge af Cypern ved Navn Henrik, Hugo I Søn, som regierede fra 1218 - 1253, af hvilken jeg har bekiendtgjort en Mynt i den første Afhandling; og da vi have cypriske Kongers Mynter baade i det latinske og det gammel-franske Sprog; saa er det jo vel mueligt, at de ogsaa have ladet slaae i det græske, som dog var deres Underfaatters Modersmaal. Sagen vil først kunne afgjøres, naar flere Mynter med tydeligere Legender vorde bekiendte.

V. De Cypriske Kongers Mynter.

Af de Cypriske Kongers Mynter ere, fiden jeg skrev min første Afhandling, følgende komne mig tilfyne.

---

*) No. 4. Et Par andre Bogflaver i Myntfeldten, A og T, synes blot at være Mynttegn.

14. En Guld Huulmynt... UGVES..... LEM. Kongen staaende i sin kongelige Ornat, i venstre Haand Rigsæb-let med Korset, i den høiere synes han at have et Banner; ved venstre Side er en Rose.
Christus siddende paa Tronen.

Tre Kobbermynter:

15. ✠ IACOBVS DEI. Den Cypriske Löve.
✠ REX Ih.. VS.. LEM CIP. Det Hierofolymitanske Kors. Fig. 8.
IA CI eller CV..... DEI.... X. Löven.
16. Indskrivten ulæfelig. Dog synes der at staae IER... CIP. Det Hierofolymitanske Kors. Fig. 9.
✠ IAQV.... DEIG.... REX. Löven.
17. .... LE... CIP.... CRMEN. Det Hierofolymitanske Kors. Fig. 10.

Den første af disse Mynter stemmer paa Inskriptionen nær, meget overeens med den i første Afhandling paa Kobbertavlen No. 6 udgivne Mynt, og stadfæfter min i Anledning deraf yttrede Formodning, at hiin tilhører en Konge Hugo, da ikkun Begyndelses Bogflavet af Navnet læses derpaa. Begge Mynters hele Beskaffenhed er den samme: Kongens Klædedragt, Krone og Stilling er paa dem overensstemmende, kun Sproget er forkielligt: paa den her beskrevne er det gammelt fransk, paa den første derimod latinisk. Jeg troer altsaa at burde tillægge dem begge een og samme Konge, den ogsaa i Europa meget berømte Hugo III., som regierede fra 1286-1524. Men da han paa denne Mynt kalder sig Konge til Jeru-

falem, er den, ligesom den i første Afhandling beskrevne, flaaet 1271 eller efter dette Aar, da han først efter Conradins Henrettelse i Neapel lod sig i Tyrus krone til dette titulære Kongerige.

Mynten hvoraf jeg har en Gibsafftöbning, har tilhört min afdöde Ven Prof. og Ridder Mader i Prag. Afftöbningen er ifær paa Reversen meget slet, saa at Typen neppe kan erkiendes. Men hvo der er övet i at see Middelalderens, ifær Byzantinke Mynter, vil dog let slutte sig til at den forestiller en siddende Christus.

En ældre Hugo, maaskee, derfom Kronens Form og Klædning kan give noget sikkert Kiendemaerke, den samme, hvis Guldmynt jeg har beskrevet i første Afhandling No. 5; nemlig Hugo I., som regierede fra 1206-1218, tilhörer formodentlig et Segl eller en Blybulle hos *Sebast. Pauli* *).

Kongen siddende paa Tronen i sin Ornat, i höire Haand et Scepter med Kors, i venstre Rigsæblet. Omkring ✠ HVGO DEI GRA REX CIPRI.

En Stadsport med tre Taarne. ✠ CASTELLVM NICOSSE.

Til Adversens Oplysning fortiener kun den allerede i første Afhandling berörte Omstændighed at anføres, at de Cypriske Konger pleiede at lade sig krone tvende Gange, med den Cypriske Krone i Nicosia, med den Hieroso-

---

*) *Cod. Dipl. Tomo II. Tab. V. No. 47.*

lymitanske i Famagusta, indtil Jacob I. afflod denne Stad til Genuferne, og Nicofia derpaa blev den enefte Kroningsftad *).

De tre Kobbermynter behöve ingen udförlig Forklaring. Jeg har allerede talt i det foregaaende om det Cypriske Kongeriges Vaaben, fom er Löven; ligefom om det Hierofolymitanske: Krykke-Korfet i Midten med fine Kors mellem Armene, uidentvivel en Allufion paa Chriffti fem Vunder. Det findes faaledes paa et prægtigt Segl af Staden Jerufalem, fra Aaret 1252, hvoraf jeg har en Tegning, og hvorpaa foreftilles Staden med fine Kirker og med Indskriften: CIVITAS CIVITATVM SANCTA HIERUSALEM; ligefom det og fees paa mange Europæiske Fyrfters Vaaben. Endog den franke Konge Ludvig XII. förte dette Kors i fit Maieftæts Segl, faavel ved Siden af Tronen, omgivet af Lilier, fom og broderet paa den kongelige Kaabe; da Karl I. af Anjou havde faaet afftaaet de Rettigheder, fom Maria, Hertug Frederik af Öfterrigs Enke, paaftod at have paa Kongeriget Jerufalem efter fin Mand, en Sön af Keifer Frederik II, fom desaarfag i Aar 1277 havde i Rom fört Klage over Kong Hugo af Cypern, fordi han havde anmaflet fig denne Titel. Paa Grund heraf antog Ludvig XII tillige med Titelen Konge af Neapel den dermed forbundne Titel af Jerusalem, og det dertil hörende Vaaben, hvilket, hvad Vaabnerne angik, Anjouinerne ikke havde gjort *).

Den förfte af disse Kobbermynter tillkriver jeg Kong Jacob I. Kong Peter II. Efterfølger, fom dengang hans

*) Reinhardts *Geschichte von Cypern* I. p. 285.

••) A. L. Millin *Description d'un sceau d'or de Louis XII.* Paris 1814.

Broderfön döde var i Genuesisk Fangeskab, og som regierede fra 1382-1398. Han var den förste der förte Tittelen af Armenien, hvilken han antog efter at den sidste Konge Leo VI., som Tyrkerne havde fordrevet, var död i Paris. Men paa denne Mynt findes den endnn ikke: Mynten er altsaa formodentlig slaaet forinden.

Den anden Kobbermynt hvis Læsning er meget vanskelig, forekommer mig at tilhöre den samme Konge. Jeg var længe uvis om jeg ikke skulde tilskrive den hans Sön Kong Janus, som regierede fra 1398-1452, og var een af Cyperns bedste Konger. Men det tredje Bogstav kan dog ikke være andet end et C, og bestemmer derfor Mynten.

Den tredje Kobbermynt er af Kong Jacob II. 1460-1475. Han var en uægte Sön af Johan II. og Sönnesön af Janus. Med den Ægyptiske Sultans Hielp fordrev han den retmæssige Tronarving Dronning Charlotte, formælede sig med Catharina Cornara fra Venedig, og döde pludselig i sit 55 Aar. Han var den sidste Konge af Cypern; mere skikket, som *Reinhard* siger, til at være Anförer for en Röverbande end Konge: herkefyg, vellyftig, hævngierrig og grufom. Dog var han aldeles ikke blot for Forstand og Kundskab; hvilket han viiste ved de gode Anfalter han traf til at forbedre Landets Tilstand og selv den aandelige Cultur. Hans efter hans Död födte Sön Jacob III. döde som Barn, og Catharina afflod derpaa Kongeriget Cypern til den h. Marcus, for hvis Datter Republiken Venedig havde erklæret hende. At paa denne Mynt Armenien kaldes *Ermenie*, er ganske overensstemmende med Tidsalderens Sprogbrug. Saaledes staaer dette Lands Navn mange Gange skrevet i de

franske *Retrais de la Maison dou Temple*, som jeg fandt i Rom og efter hvilke jeg udarbejdede *Statutenbuch des Ordens der Tempelherren*.

Disse tre Kobbermynter ere i min Samling, tillige med en fjerde, som har det samme Præg, Löven og Korset af Jerufalem, men faa utydelig en Skrivt, at det hidtil har været umueligt for mig at giette hvilken Konge den kunde tilhøre.

VI.

Endnu er ingen Mynt opdaget af Jerufalems Konger. Nogle Blybuller af Kongerne Balduin, Amalrik og Fulco, faa og af Kapellet ved den hellige Gravs Kirke, og af Staden Jerufalem, ere endnu til, og for det meste udgivne af *Pauli*. Flere ligge uidentivl i Archiverne. Det samme vil være Tilfældet med de Hierosolymitanske Patriarkers Buller. Een af disse, af Patriarken Albert, hvoraf min, for endeel Aar siden afdøde lærde Correspondent, Hr. v. Smitmer, Domherre ved Metropolitankirken i Wien og Comandear af Maltefer Ordenen, har sendt mig en Tegning, giver jeg her til Slutning, da dens Præg er faa meget interessant.

H ANACTACIC. Christus fører tvende Siele ud af Fængselet i Underverdenen. Han holder Patriarkal-Korset i Haanden, for ham staae tvende Figurer i Byzantisk Klædedragt.

ALBERTVS IEROSOLIMITANVS PATRIARCHA. Fig. 11.

Patriarken som her nævnes, *Albertus de Castro Gualterii* i Diöcesen Parma, var først Canonicus Regularis, blev derpaa 1184 Biskop i Bobbio, men endnu i samme Aar transfereret til Vercelli, hvor han var Biskop i 20 Aar. I Aaret 1204 blev han valgt til Patriark

af Jerusaleem, og tillige udnævnt af Innocentius III til Apostolisk Legat i Orienten, hvorhen de Franke og Venetianerne dengang gjorde det store Korstog, ved hvilket det latinske Dynastie i Constantinopel blev grundet. Hans Legation var bestemt for fire Aar. Hvor fortrolig hans Forbindelse var med Paven, vise de mange Breve til ham i Samlingen af *Innocentii III. Epistolæ*. Som Patriark levede han 8 Aar i stor Agtelse blant Christne og Saracener. Han gav Munkene paa Bierget Carmel deres Regel, som fiden i Aaret 1247 blev forbedret af Cardinal Hugo de Sancto Caro og Wilhelm Biskop af Antardus. Hans Død var voldsom; thi han blev dræbt af en Frank som han havde givet en Irettesættelse, just, da han paa Korsophöielses-Dagen d. 14 Sept. 1214 holdt en Procession i Acco*).

Hans Blybulle har det egne: at den er *bilinguis*. Ligesom hans Navn og Titel er i det latinske Sprog, saa er Legendens paa Hovedfiden 'H' *Avávaris* græsk. Typen forestiller unægtelig Følgerne af Christi Nedfart til Helvede og Prædiken for de fangne Aander, ifølge I. *Petri III.* 19. 20., hvis Befrielse betegnes ved tvende Figurer, en mandlig og en quindelig, af hvilke han holder den ene, hvis Baand han netop har løst, ved Haanden. Den anden flaaer takkende med opløstede Hænder. Dette Thema, Christi Nedfart til Helvede, findes ofte afhandlet i den gamle Kirke: saa til Ex. i *Evangelium Nicodemi*; i nogle for det meste endnu utrykte Prædikener af *Eusebius* Biskop af Emisa, i en af *Synesii* Hymner, og paa mange andre Steder; og maaskee at Forestillingen paa

---

*) *Le Quien Oriens Christianus III. p. 1254.*

denne Bulle kunde være valgt med et polemisk Sideblik til Grækerne, som forkaftede den latinke Lære om Skiersilden, hvilken vel kunde af Latinerne sættes i nogen Forbindelse med Forestillingen paa Bullen. Ved Christi venstre Side staae tvende Figurer som ikke høre til det øvrige. Costumet, især Kronerne hvormed de ere prydede, hvilket alt findes saaledes paa mange Byzantinske Mynter, foranlediger mig til at troe, at her Kongen og Dronningen af Jerufalem ere aftegnede som Christi Tilbedere. Legenden 'H' *Ἀνάστασις*, viser, at Tidsalderen har tænkt sig de fangne Aanders Befrielse aldeles samtidig med Christi egen Opstandelse. Desuden hedte jo Patriarkalkirken i Jerufalem, i hvilken Christi formeentlige Grav var indeholdt, *Opstandelses-Kirken*: og en Bulle med den samme Forestilling, af Amalrik Patriark af Jerufalem fra 1158-1180, har til Omskrift: AMALRICVS SANCTAE RESVRRECTIONIS ECCLESIAE PATRIARCHA; ligesom og Kirken selv sees paa dens Domkapitels Segl *).

---

*) *Seb. Pauli Cod. Dipl. Tab. III. 35. og 36.*
